

Cséka György

Fekete nap

Geibl Kata: There is Nothing New Under the Sun

Void, 2020,
112 oldal

Geibl Kata könyve sajátos széljegyzete a neoliberais demokrácia vagy globális kapitalizmus kritikai diskurzusának. Bár a címét elsősorban Mark Fisher nevezetes *Kapitalista realizmus*ából és csak másodsorban a Prédikátor könyvéből idézi, továbbá borítóján hangsúlyosan, szinte alcímként szerepel a „Capitalist Realism”. Fotókönyvhöz képest bőségesen idéz, tárgyal kapitalizmuskritikai diskurzusokat Fishertől, Jamesontól, Baudrillard-tól, Lyotard-tól, Sontagtól kezdve Debord-on és Byung-Chul Hanon át Ann Helen Petersenig és Jenny Odellellig, mégsem marad meg pusztán a témába vágó irodalomgyűjtésnek vagy leckefelmondásnak, mindez egy hol személyes, hol igen áttételes, enigmatikus vizuális narratívába ágyazódik.

A könyv a 31 fotó – a (rontott, kisiklatott) számmisztika kedvéért, bár nem biztos, hogy van jelentősége, az alkotó a könyv megjelenése idején 32 éves – mellett Geiblnek a pandémia időszaka alatt készített, *See Daylight* című művészkönyve egyes oldalait tartalmazza, hangsúlyosan idézve a rosszabb minőségű fénymásolatok anyagiságát, fizikai jellemzőit. A szövegek részben önéletrajzi, naplószerű bejegyzések, részben a már említett kapitalizmuskritikai diskurzusok, amelyekbe további vegyes képi idézetek ékelődnek.

A két nagyobb egység elemei, a lírai, erős atmoszférájú, de enigmatikus, tömör, tökéletesre és véglegesre formált képanyag és a fénymásoltnak tűnő szövegfragmentumok, roncsolt könyvidézetek egyszerre működnek egymást erősítve, egymásra rímelve és egymás ellenpontjaként. A képek látszatra nem a szöveg pusztá illusztrációi, hiszen nehéz lenne egyenes összefüggést kimutatni közöttük, ám mélyebb értelemben mégis ugyanarról beszélnek, amit Geibl több interjúban is könyve céljaként említ: a Zeitgeistről, azaz a korszellemről. Amit röviden talán úgy jellemezhetnénk, hogy az a sokféle értelemben katasztrofálisnak tekinthető világállapot, amelyben élünk, és amelyben szinte teljesen felemésztettük erőforrásainkat (olyan sikeresen igaztunk le a Földet, hogy az kirepülni igyekszik talpunk alól); amelyben voltaképp minden pillanatban dolgozni kényszerülünk, akkor is, amikor épp szórakozunk, mert minden fogyasztási cikk, vagy pillanatokon belül azzá válik, mert minden információ adat, amiből előbb-utóbb profitál valaki; amelyben önállóságunk és szabadságunk maradékait is elvesztettük, mégpedig nem egy külső, elnyomó hatalom vagy diktatúra következtében, hanem önként, önmagunkat szolgáltatva ki; amelyben a nárcisztikus élvezetek körforgásából kiszakadni képtelenül merülünk el a depresszióban, és

GEIBL Kata:
*There is Nothing New
Under the Sun*, Void,
2020

GEIBL Kata:
*There is Nothing New
Under the Sun*,
2020, a sorozat
egy darabja
A művész jövőtából

kiégünk, még mielőtt bármibe is belekezdzenénk. E permanens katasztrófának egyetlen strukturális oka látszik lenni, és ez a globális, neoliberalis, felügyeletivé átalakult kapitalizmus.

Geibl munkájában ez a diskurzus mélyen személyessé az élettörténete kulcsmotívumainak felmutatásával válik. Ezek elbeszélése újra és újra az „It all started” fordulattal indul, mintha a voltaképpen egyéni élet vagy éppenséggel a „nagy elbeszélés” hol 10, hol 21, hol 24 éves korában venné kezdetét. De inkább újra- és újraindulni kényszerül,

hiszen a korszakra immár nem a szilárd, biztos struktúrák, egységes narratívák jellemzőek, hanem egy folyamatos rengés, a piacok hisztérikus újrastrukturálódása, az emberi sorsoknak, életnek az élethossziglani tanulásban, önmaguk újrapozicionálásában, önoptimalizálásában (Byung-Chul Han) való szétforgácsolódása.

Geibl könyve saját korosztályának, az Y generációnak vagy más néven a milleniáloknak az életérzésére reflektál, amelyben úgy tűnik, a fogyasztás körforgásába kerülve minden pusztán csak ismétlődik, de nem fejlődik, nem

vezet sehova; nem történik semmi, és a világhallapotnak és a rendszernek nincs alternatívája. Bármit is alkot vagy tesz bárki, előbb-utóbb fogyasztási cikké alakul át, és ebből az ellenállás, a kritika sem tudja kivonni magát, az is a rendszert erősíti.

Könyvének borítója harsány színeivel és vonalkódja hangsúlyos felmutatásával erre az árujellegre reflektál, azaz nem próbálja meg esztétizálva leplezni azt, ami; rezignánsan konstatálja, hogy kritikája is csak a rendszeren belül lehetséges.

Az album képanyagának aranyló, látszólag idilli állapotot vagy talán aranykort, Claude Lorraine-t idéző színvilága ebben a kontextusban és ellenpontban a kilátástalanságra és az örök visszatérésre (Nietzsche) is reflektál. Egyetlen képen sem látjuk ugyanis a napot, így az aranyló, meleg színárnyalat, a képek színhőmérséklete egyszerre utal a hajnalra és az alkonyra. Geibl képein mintha hajnal és alkony érne össze anélkül, hogy a nappal megjelenne, azaz megtörténne. Mintha egy regény első soraitól rögtön az utolsó oldalára ugranánk, éppenséggel a lényeg, a történet, a tartam, a voltaképpeni esemény vész el, tűnik el. Ahogy az egyik fotón a felfelé fordított üres tenyerek sem tartanak semmit, csak a pusztaságot.

A képek fontos motívuma a vakság és a leigázottság. A kezdőképen egy fénytől elvakított, idős embert látunk, a továbbiakban egy fej nélküli, lehanyatlott szobortorzót, a könyv egyik legerősebb képe pedig a fej- és szemfedőt viselő loé. Egy öltönyös kéz szorításából kiszabadulni igyekvő kisgyerek tekintetén kívül egyetlen tekintetet látunk, és az egy valószínűleg végletesen kimerült, fekvő ember vérágas szeme. A voltaképp férfi központú fogyasztói társadalom, az erőszak, a versengés metaforái a különböző sportoló alakok. A globális, a Földet, az élőlényeket gyarmatosító uralom figurái a leigázott, lekötözött, cirkuszban idomított állatok vagy éppen a klímaváltozás következtében haldokló méhek. A gyönyörű táj is az emberi beavatkozás jeleit, sebeit hordozza magán.

A materialitását nélkülöző világ, a megalapozását elvesztett igazság, a hamis tények metaforái az olyan fotók, mint az a két, ugyanazt az aranyrúdhalmot megörökítő, amelyen a képek azonban a szelektív élesség miatt leleplezik önmagukat, azaz tárgyakat, mert amit az első képen aranyrúdnak látunk, azaz a legbiztosabb befektetési alapnak, tőkének, a másodikon festett fahasábként, hiábavalóságként lelepleződik le. Egy következő képpár Baudrillard szimulákrumelméletére utalva – amely szerint az Öböl-háború valójában nem történt meg, pusztán televíziós spektakulumot láttunk –, azt keretbe foglalva, lángholó makettvároskát, makettházakat mutat meg. A brüsszeli *Mini Európa* makettparkot ábrázoló fotó háttérben az *Atomium*mal is a világhallapot teljes irrealitását, kikökenését, montázszerűségét emeli ki, vizuálisan a korábbi *Sisyphus-projekt* – amelynek a mostani bizonyos értelemben a folytatása, ahogy az alkotó azt több interjúban is kifejti – elgondolására utal vissza. Ezt idézi a kép egy bonyolult gépezet, talán turbina valószínűleg tanulmányi, elemzési célból megalkotott metszetéről is.

A könyv utolsó képe rezignánsan veszi tudomásul a csodálatos természeti környezetet élvező fürdőző turisták, azaz fogyasztók mindenre vak önelvezetét, amely nem vesz tudomást arról, hogy a környezet, a valóság éppen az eltűnés, a felbomlás, a pusztulás pillanatában van, éppen miattuk, miattunk. Miközben mi nem tudunk mást, mint újabb és újabb területeket leigázva, hasznosítva, továbbra is csak fogyasztani.

Geibl Kata könyve egy komolynak ígérkező művészi pályafutás eddigi legjelentősebb állomása, nemzetközi viszonylatban is fontos és súlyos, átgondolt, nemkülönben gyönyörű, komplex és reflektált munka.